

29.09.2023

Група № 35

Урок № 8

Тема уроку: «Життєпис Олеся Гончара. Мрія і дійсність у новелі «Модри Камень». Романтична ідея кохання, що перемагає смерть. Образи українського бійця й словачки Терези.»

Мета уроку: засвоїти ідейно-художній зміст твору; аналізувати проблематику й образи героїв новели «Модри Камень»; аналізувати порушені автором проблеми; усвідомлювати важливість особистої позиції в житті; виховувати любов до літератури, засуджувати антигуманну політику війни.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 178-187 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=aD6ENgTBKZs>

3. **Запишіть у робочих зошитах біографію Олеся Гончара.**

4. **Законспекуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

Олесь Гончар «Модри Камень»

Рід літератури: епос.

Жанр «Модри Камень»: психологічна новела.

Тема «Модри Камень»: спогад солдата-розвідника про один воєнний епізод, який відбувся у словацькому містечку Модри Камень («модри» - голубий).

Ідея «Модри Камень»: ушлявлення всепереможної сили кохання, сильнішого за саму смерть.

Герої «Модри Камень»: радянський (безіменний) боєць-розвідник, його напарник Ілля, словацька дівчина Тереза, Терезина мати.

Композиційно-стильові особливості «Модри Камень»: побудова твору незвичайна, адже безіменний боєць через багато років повер-тається в минуле, згадує воєнні літа, згадує Терезу і її матір. Якщо централь-на частина твору — це спогади розвідника про знайомство з Терезою і розпо-відь її матері про загибель

дівчини, то початок і кінець твору — своєрідне обрамлення, видіння розвідника. Це видіння — уявний образ Терези, з якою він розмовляє.

Автор інтригує, захоплює несподіваним сюжетом, чим приваблює читача. Модри Камень — це назва населеного пункту, у якому відбуваються події. Він виступає символом невмирущого кохання, що живе в серці ліричного героя навіть через багато років після смерті дівчини.

Новела «Модри Камень» написана в романтично-піднесеному стилі. Несміливе і нерозквітле кохання, яке зароджувалось між радянським бійцем і словацькою дівчиною, виступає як засудження війни. Це засудження значно глибше за інші фактори, бо немає нічого страшнішого за вбите прекрасне людське почуття.

Важливим прийомом є непомітне й органічне злиття авторської мови з думками персонажів. За допомогою такого засобу посилюється емоційна напруженість, глибина психологізації.

Проблематика «Модри Камень»:

- ✓ засудження війни;
- ✓ війни і миру;
- ✓ невмирущого кохання, яке сильніше за саму смерть;
- ✓ батьків і дітей;
- ✓ життя і смерті.

Відтворення найтонших і найскладніших, ледь вловимих душевних порухів і відображення глибоких внутрішніх процесів надають значної переконливості новелі «МОДРИ КАМЕНЬ». Твір продовжує воєнну тематику творів О. Гончара. Написана 1946 року, вона являє собою спогад солдата-розвідника про один воєнний епізод, який відбувся у словацькому містечку Модри Камень («модри» — голубий).

Виконуючи завдання в тилу ворога, розвідник був поранений. Його рятувала словацька дівчина Тереза. Між молодими людьми зародилось чисте палке кохання, яке не мало продовження, бо Терезу вбили поліцаї за переховування радянського воїна, коли в неї знайшли закривавлені бинти.

О. Гончар вдається до форми оповідання-монологу: оповідь у новелі ведеться від першої особи, розповідь веде ліричний герой.

Коріння глибокої поетичності образу Терези в новелі «Модри Камень» (отже, і ліричного ге-роя, від чийого імені ведеться розповідь) — у красі людської душі, у багатстві мрій і почуттів сло-вацької дівчини. Нетерпляче чекає Тереза на своїх визволителів. Вся вона — порив. Оповідач ба-чить її в русі, у високому напруженні душевних сил. Зображальні засоби письменника дуже лако-нічні. І саме це надає творові надзвичайної динаміки, енергійного ритму, високої емоційності.

Ці особливості поетичного письма зароджують стривожений і щирий, піднесений і ніжний настрій, яким відразу ж — разом з радянським розвідником — проймається й читач. Оповідач тяжко переживає втрату дівчини. Виняткової достовірності й сили емоційного впливу О. Гончар досягає поглибленим психологічним аналізом переживань розвідника. Тут і кількаразове повторення звер-тання «Терезо!», поєднане з авторськими ремарками, і ритмомелодійна роль дієслів, і своєрідний музикальний початок речень: «А ти стоїш», «А ти посміхаєшся», «А ти здіймаєш руки» та інші.

Ритмооповідь визначається розміреною, чіткою побудовою речень — здебільшого простих. Іноді вони гармонійно поєднуються в співрозмовні складні: «Дзвенить суха весна, гуде зелений дуб на згір'ях, і облизане каміння сміється до сонця».

Економні, чіткі й виразні зображальні засоби надають оповіді розвідника неповторного шарму, емоційної наснаги, щирої задушевності. За допомогою внутрішнього монологу О. Гончар не тільки виявляє думки й почуття розвідника, а й показує незабутні картини минулого. Оповідач, пригадуючи, ніби знову бачить усе цієї хвилини Письменник передає ледве помітну зміну думок і почуттів. Тому й зі стилістичного погляду внутрішній монолог О. Гончара відрізняється від усної мови персонажа. Навряд чи зміг би письменник висловити стільки болю, схвильованості, досягти такого широкого узагальнення, вдавшись до усної мови героя.

Усю систему художніх засобів О. Гончар підпорядковує вкрай лаконічному, але яскравому роз-криттю внутрішнього світу людини. Задушевністю, ліризмом, щирою ніжністю пройнятий кожний рядок, кожне слово новели.

Образ розвідника постає перед читачем природно й безпосередньо. Але О. Гончар ставить пе-ред собою складніше завдання: крізь призму сприйняття ліричного героя показати в усій силі й художній яскравості образ Терези.

Згусток крові, болю, радості — прикінцевий внутрішній монолог розвідника, що переходить згодом у вдаваний діалог з Терезою. Письменник передає глибоке душевне зворушення ліричного героя, його палку любов, всі нюанси настрою. Про емоційну силу і рівень майстерності цього діалогу можна сказати словами самого письменника: «Фраза тут потрібна особливо згущена, стисла, пружна. Внаслідок своєї ємкості вона може досягти іноді майже символічного звучання: прямий, «зовнішній» зміст її часто доповнюється ще переносним, глибинним» (О. Гончар, «Літературная газета», 24 лютого 1951 р.). Саме цей глибинний, переносний зміст читач і відчуває у кожному слові Терези й радянського розвідника.

Письменника цікавить внутрішній світ людини, художнє дослідження його змін у різноманіт-них життєвих обставинах. О. Гончар — майстер оповіді про внутрішнє оновлення героя, яке відбу-вається під впливом дійсності.

5. Виконайте літературний диктант

1. Справжнє ім'я Олеся Гончара
2. Жанр твору
3. Від якої особи ведеться розповідь?
4. Композиційною особливістю твору є
5. Тема
6. Ім'я дівчини
7. Ім'я брата
8. Де відбуваються події?
9. Як зустрілися майбутні закохані?
10. Скільки часу радянські солдати були без їжі?
11. Що відповіла мати на запитання: «По кому носите траур?»
12. Що відповіла донька на запитання: «По кому носите траур?»
13. Який «баян» приніс солдат?
14. Що сталося із сином хазяйки?
15. Що про сина сказали німці?

16. Ким був батько Францішека (рід занять)?
17. Чому солдати опинилися в тилу ворога?
18. Яку допомогу надала дівчина гостеві?
19. Чим пригостили солдатів?
20. Що пообіцяв Ілля матері?
21. Що пообіцяв оповідач дівчині?
22. Як називають бійці містечко через те, що довго не можуть його взяти?
23. Про що дізнався оповідач, коли повернувся?
24. Яка причина того, що сталося?

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

29.09.2023

Група № 35

Урок № 9

Тема уроку: «Контрольна робота № 3. Творчість Є. Маланюка, І. Багряного, О. Довженка, О. Гончара»

Мета уроку: вдосконалення вмінь здобувачів освіти на основі систематизованих та узагальнених знань за доробком Є. Маланюка, Івана Багряного, О. Довженка, Олеся Гончара; розвиток творчих здібностей здобувачів освіти, уміння послідовно викладати свої думки, робити висновки, наводити відповідні аргументи; розвиток логічного мислення, пам'яті, прищеплення інтересу до наслідків власної праці; виховання почуття пошани до творчості письменників, культурного минулого України.

Матеріали до уроку:

Контрольна робота № 3

«Творчість Є. Маланюка, І. Багряного, О. Довженка, О. Гончара»

(варіант на вибір учня)

I варіант

І рівень (по 0,5 б.)

1. «Спогади, викликані довгою розлукою з землею батьків», бажання «усвідомити свою природу на ранній досвітній зорі коло самих її первісних джерел» — так сформулював автор причини написання твору

А «Зачарована Десна»

Б «Модри Камень»

В «Уривок з поеми»

Г «Тигролови»

2. За жанром новелою є твір, цитату з якого наведено в рядку

А «Мистецькі твори треба складати на пам'ять мертвих і в ім'я ненароджених. Таким чином ми замикатимем життєве коло, беручи участь в тім, що було, є і буде»

Б «Багато бачив я гарних людей, ну такого, як батько, не бачив»

В «Шматками розпадеться морок // І ти, нащадче мій, збагнеш,
// Як крізь тисячолітній порох // Розгорнеться простір без меж»

Г «Ти простягла мені свою білу руку. А мої були мокрі, червоні, незграбні, в брудних бинтах. Бинти нам правили й за рукавиці, котрі ми розгубили, митарствуючи в проклятих скелях»

3. Справжнє прізвище автора цитати «Височенна, чотириярусна тайга, буйна й непролазна, як африканський праліс, стояла навколо зачарована» -

А Тобілевич Б Губенко В Лозов'ягін Г Рудченко

4. «Внуком кремезного чумака», який «закохавсь в гучних віках» і «волю полюбив державну», вважає себе автор твору

А «Щоденник»

Б «Модри Камень»

В «Уривок з поеми»

Г «Тигролови»

5. Заповніть пропуск у реченні. Слово «модри» у назві твору Олесь Гончара перекладається як _____ (1 б)

II рівень

6. Розмістіть епізоди роману «Тигролови» І. Багряного у хронологічній послідовності – 2 б.

А розправа Многогрішного з Медвиним.

Б змалювання двох експресів, які мчать сибірськими просторами.

В порятунок Наталки Григорієм від ведмедя в тайзі.

Г втеча Григорія з поїзда, переховування в тайзі.

1 - _____, 2 - _____, 3 - _____, 4 - _____.

У завданні 7 дайте стислу відповідь.

7. Яким сюжетним елементом твору «Модри Камень» є розповідь матері про те, як забрали Терезу? (1 б.)

III рівень – по 1,5 б.

У завданнях 8-9 дайте стислі аргументовані відповіді.

8. Доведіть, що твір Івана Багряного «Тигролови» — пригодницький роман.

9. Назвіть твір, цитату з якого наведено. Визначте художньо-виражальні засоби в ній.

«І крізь папери, крізь перо, // Крізь дні буденні — богоданно

// Рокоче запорозька кров // Міцних поплічників Богдана»

IV рівень – 3 б.

10. Виконайте одне із завдань.

А Як ви розумієте слова літературного героя твору Івана Багряного: «*Ліпше вмирати біжучи, ніж жити гниючи*»? Свою думку аргументуйте.

Б Прочитайте слова Олександра Довженка: «*Якщо вибирати між красою і правдою, я вибираю красу. У ній більш глибокої істини, ніж у одній лише голій правді. Істинне те, що прекрасне*». А що оберете ви? Свою думку аргументуйте.

В Напишіть твір-мініатюру на тему: «*Війна як руйнівник життя*». Наведіть приклади літературних творів, у яких порушено цю проблему.

II варіант

I рівень – по 0,5 б.

1. «Було в минулому житті моїх батьків багато неустройства, плачу, темряви й жалю.... А найбільш, чого їм відпустила доля, — роботи, тяжкої праці», — розмірковує автор твору

А «Модри Камень»   В «Щоденник»

Б «Зачарована Десна»   Г «Уривок з поеми»

2. За жанром пригодницьким романом є твір, цитату з якого наведено в рядку

А «Фактично найсвятішим у цій родині був один я. І от скінчилася моя святість. Не треба було чіпати моркви. Хай би собі росла. А тепер я грішний. Що ж мені буде?»

Б «Змучені, зганьблені, голодні, нещасні жінки плакали, цілували наших бійців..., цілували зброю, припадали до холодних танків на снігу і поливали їх горючими сльозами. І на все це не можна було нікому дивитися без сліз»

В «Вирячивши вогненні очі, дихаючи полум'ям і димом, потрясаючи ревом пустелі і нетра і вогненным хвостом замітаючи слід, летів дракон»

Г «Коли ж в батуринським огні // Держава рухнула, тоді-то // Вони взяли свячений ніж, //Залізняка майбутні діти!»

3. Автор рядків: «Важкі та мускулясті стопи // Пруживий одбивають ямб,— // Це дійсності, а не утопій // Згучить громовий дифірамб» — називає себе

А «Сонцепоклонником»

Б «Алхіміком мудрих слів»

В «Імператором залізних строф»

Г «Королем українського тиражу»

4. Спогади розвідника про знайомство з дівчиною, яка його переховувала, розповідь її матері про загибель дочки — центральна частина твору

А «Зачарована Десна» Олександра Довженка

Б «Щоденник» Олександра Довженка

В «Напис на книзі віршів...» Євгена Маланюка

Г «Модри Камень» Олеся Гончара

5. Заповніть пропуск у реченні. Перша назва твору Івана Багряного

«Тигролови» — _____ (1 б.)

II рівень

6. Розташуйте у хронологічному порядку цитати з твору Олеся Гончара «Модри Камень» - 2 б.

А «Бачу, як ти виходиш з своєї гірської оселі й дивишся вниз.

— Терезо! — гукає тебе мати, а ти стоїш не озиваючись»

Б «Чия це кров? — прискіпались вони.

— То моя, пане поліцаю, — сказала Тереза. — Я була втяла собі руку.

— Кажі дурням! — залемментували вони. — Свіжа кров! Тут були партизани!»

В «Було зимно і чужо, коли я постукав у твоє лісове вікно. Чув, що в хаті не сплять,

але ніхто мені не відповідав. Там радились. З-за причілка било снігом і засипало мені очі. Білий вітер стугонів у порожнечі гір»

Г «Померкло, стерлося все. Навіть те, що зветь незабутнім першим коханням.

Чому ж ця випадкова зустріч, єдиний погляд, єдина ява у великій драмі війни, чому вона не меркне і, відчуваю, ніколи не померкне? Ти — як жива»

У завданні 7 дайте стислу відповідь.

7. Яким сюжетним елементом твору «Тигролови» є еміграція Григорія Многогрішного та Наталки Сірко за кордон? - 1 б.

III рівень – по 1,5 б.

У завданнях 8-9 дайте стислі аргументовані відповіді.

8. Доведіть, що твір Олександра Довженка «Зачарована Десна» за жанром є кіноповістю.

9. Назвіть твір, цитату з якого наведено. Визначте художньо-виражальні засоби в ній.

«Хай згинуло, хай загуло — // Вони лишилися, як криця! // І жадний примус, жадне зло // їх не примусило скориться» _____

IV рівень – 3 б.

10. Виконайте одне із завдань – 3 б.

А Як ви розумієте слова літературного героя: «*Сміливі завжди мають щастя*»? Свою думку аргументуйте.

Б Прочитайте слова зі «Щоденника» Олександра Довженка: «*Краще вмерти — загинути героєм, ніж жити рабом*». Чи погоджуєтеся ви з думкою письменника? Свою відповідь аргументуйте.

В Визначте ідею твору Олеся Гончара «Модри Камень». Чи можна цей твір уважати актуальним у наш час? Свою думку аргументуйте.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.